

Jaselka

Již se stalo téměř tradicí, že na závěr vánoční doby přijíždějí do Pasek děti z polské partnerské obce Jeżów Sudecki, aby v kostele sv. Václava předvedly vánoční scénku, kterou nazývají Jaselka - Jesličky. Každý rok přijíždějí jiné děti a vždy s jiným nastudováním scény. Letos přijely děti ze Siedlęcina. Měly dobrý nápad. Betlémský příběh narození Ježíška vtipně vložily do všedního každodenního života ve školních lavicích. Protože jim selhala technika, nemohly používat reprodukovanou hudbu ani mikrofony, a tak nic nedeformovalo jejich přirozené, krásné dětské hlasy, jejich bohaté zvukové a výrazové schopnosti. Jejich vystoupení bylo přesvědčivé a půvabné. Škoda, že se vracely domů s pocitem zklamání. Jen málo rukou jim tleskalo. To si nezasloužily. Kde zůstali Pasečáci, kteří jsou v partnerské polské obci vždy srdečně vítáni?

**Velikonoce v kostele sv. Václava
Velký pátek 29. března 2013 ve 20 hod.**

M. G. Peranda: Pašije sv. Marka

Hod Boží velikonoční 31. března 2013 v 15 hod.

W. A. Mozart: Missa in B op. 275

Svatováclavský sbor, sólisté a orchestr

Svatováclavský sbor v Pasekách nad Jizerou
Pasecké čtení

1/2013

Požehnané Velikonoce přeje Svatováclavský sbor

Pasecké reminiscence III.

Dům, jehož obrázek doprovází dnešní vyprávění, již v Pasekách nenajdeme.

Jedná se o dům č. 48 v „Suché rokli“ - dnes jednoduše řekneme „V Suché“. Byl to dům velmi starobylý, roubení bylo zhotoveno z mohutných klád tesaných do hranolů o stranách 40 – 50 cm. Roubené byly chlév i komora v zadní části domu. Dnes již neurčíme, zda podezdívka ve chlévě byla zvýšena již při stavbě

domu nebo až spodní trámy roubení uhnily. Na domě jsou však patrné i novější úpravy. Lomenice jistě nebyla původní. Podle ústní tradice měl dům kdysi sloužit také jako hájenka. Jeho poslední majitelka Marie Stěhulová, roz. Pluchová („Mařka Pluhova“) se dlouho snažila dům uchránit před zkázou, nechávala opravovat i střechu. Nakonec jí došel materiál i finance a nebyl nikdo, kdo by se ujal oprav, a tak nakonec v polozříceném domě v krutých mrazech před Vánoci roku 1981 zmrzla. Z jejího tragického konce nemůžeme nikoho vinit. Byl jí několikrát nabídnut odchod do domova důchodců. Sám jsem jednoho deštivého letního dne toho roku prošel lesy od „Vystrkova“ až do „Suché“, když z domu, kde byla zřícena střecha i strop světnice, k mému údivu „Mařka“ vyšla a na moji radu, jestli by nebylo vhodné dům opustit, jsem dostal vynadáno. Nakonec jsme se dohodli, že bude nezbytné dům „popřipospravit“ a s tím jsme se rozešli. Dům i celé okolí je příkladem, jak si příroda dokáže poradit s výtvořem člověka a je jedno, jestli se jedná o roubenici v „Suché“, nebo o sluneční lázně pod Kozákovem.

My se vrátíme k našemu předminulému vyprávění, kdy jsme se zabývali starobylou usedlostí č. 11 (U Pavlků) a kde jsme skončili ve zděné komůrce s povalovým stropem v zadní části domu. Tyto komory bývaly někdy kamenné s valenou klenbou a přežily často i s touto klenbou samotný dům. Tak to bylo například i v sousední usedlosti č. 12, kde po odstranění zbořeníště zůstala komůrka stát a byla stržena až později. Podobný příklad byl i v Rejdicích pod

Bylo nutné uklidit židle a odnést z vybavení kostela vše, co nebylo pevně připevněno, sundat obrazy a uložit je tak, aby se nepoškodily. A plno jiných prací. V pondělí 6. srpna se začalo hned ráno stavět lešení, kostel se maluje. Vše probíhá rychle až do okamžiku, kdy šéfa malířské party stihl srdeční záchvat na lešení pod stropem kostela. Měl štěstí. Kolega mu dokázal pomoci na zem a zavolat pomoc. Skončil v Praze na operaci. Lešení v našem kostele si užila i novinářka Eliška Pilařová, když 8. září přišla natáčet pro Rozhlas Hradec Králové pořad o Svatováclavském sboru. Dokázala to ke své plné spokojenosti, vysílal se právě o pasecké pouti a měl úspěch, prý se chystá jeho opakování v celostátní síti. Na poslední chvíli malíři dokázali před poutí práce ukončit, 26. září ochotné pasecké ženy vzaly úklid za své a na pouť o sv. Václavu 28. září kostel jen zářil. Sbor provedl skladbu Missa in honorem sancti Wenceslai.

V prosinci o první neděli adventní zazněla nově nastudovaná Missa l'Hora passa italského barokního skladatele T. L. Grossiho a Adventní ciaccona J. Břízy. Naše vánoční zpívání se už po několikáté nemůže trefit do svátku sv. Jana, abychom zase mohli světit víno a provonět kostel „svařákem“. Některým návštěvníkům to chybí, jiní si libují. V neděli 30. prosince zazněla Missa pastoralis in D F. X. Brixioho pro sóla, sbor a orchestr a nová sborová strofická píseň Tři králové O. A. Tichého.

Sbor má v současnosti 30 stálých členů, zkouší podle možností v sobotu. Je to pro někoho dost obtížné, mnozí členové dojíždějí z daleka nebo jen občas na chalupu. I když někteří tvrdí, že je lepší připravovat se doma soukromě a přijít až na generálku, je pořad dost těch, kteří na zkoušky chodí rádi, protože se sejdou s přáteli stejného smýšlení, naladěnými na stejnou vlnu. Snad nám chuť do práce ještě nějaký čas vydrží.

Z archivu sboru

32. rok práce Svatováclavského sboru

začal pro našeho dirigenta slavnostně. V neděli 8. ledna u nás jako v posledních několika letech vystoupili před bohoslužbou děti z družební oblasti Jeżów Sudecki, tentokrát v Polsku proslavený dětský sbor. Pak svého čerstvě osmdesátiletého dirigenta oslovili členové našeho sboru, přidal se i starosta ježovský Edward Dudek s ohromnou kyticí a pamětní plaketou. I dary přišly.

Práce Svatováclavského sboru se celý rok podřizovala tradičnímu rozdělení církevního roku. O první neděli postní 26. února slyšeli přítomní Foersterovu Stabat Mater, na Velký pátek 6. dubna Pašije sv. Jana německého skladatele Heinricha Schütze a Boží hod velikonoční ozdobila Missa sancti Joannis de Deo pro sóla, sbor a orchestr Josepha Haydna. Protože právě skončil pronájem na Budárci, byli účinkující pozváni, aby společně poseděli a rozloučili se se svou oblíbenou hospodou. Na Svatodušní neděli 27. května se opakovala Mše Leoše Janáčka, nově bylo nastudováno jeho Graduale.

A pak přišly slavnosti. Těm předcházelo 21. 7. soustředění sboru a prvně jsme zjistili ve větším počtu, jak to funguje na Budárci. Zřejmě jsme personál svými požadavky zaskočili, neměli jsme čas ani chuť u společného oběda vysedávat, a tak po dlouhém čekání na jídlo jsme odcházeli rozladěni. Žádná procházka na slunci, hned zase do práce!

Od 1. srpna byly Paseky plné účinkujících, i francouzských přátel, kteří z dálky pozorují naši práci od naší návštěvy u nich a přijeli prožít slavnosti s námi. Slavnosti probíhaly od pátku 3. srpna do neděle 5. srpna. Sbor nastudoval novou skladbu F. X. Brixioho, Missu in F pro sóla, sbor a orchestr. V orchestru, stejně jako na pátečním koncertě, jsme mohli sledovat hned několik renomovaných umělců z různých koutů Evropy.

Konec Paseckých hudebních slavností roku 2012 byl velmi netradiční. Když se za posledními návštěvníky slavnostní bohoslužby zavřely dveře, plno dobrovolníků, hlavně silných mužů – odložilo kravaty a saka a dalo se do práce

Esperem a na několika jiných místech. U některých domů však tyto komory byly (a jsou) roubené s většími okny a sloužily někdy i k obývání. Roubená komůrka byla i u nedávno rozbořeného domu „U Zajíců“. Někdy z této světničky vedl provizorní kouřovod do komína u světnice, aby v komůrce bylo možno topit. Z dětství je mi znám krásně z kamene vyklenutý sopouch kouřovodu z takto umístěné světničky do komína v usedlosti č. 123 („Ve Dvorku“).

Podobně jako u většiny paseckých usedlostí, je i na domě č. 11 klasická hambálková vazba. V původní podobě, s jednou hambálkovou stolicí, je dochována pouze v zadní části domu. Nad světnicí je vazba zcela předělána, zřejmě v souvislosti s úpravami po roce 1945. O stáří domu svědčí poměrně silné krokve vazby. Také jsem kromě domů č. 123 a 80 prozatím v Pasekách neviděl tak zčernalé trámy krovu jako v tomto domě. Krokve jsou zasazeny do pozednice, kde také končí. Na krovech jsou připevněny námětky, které se dolním koncem opírají o okapovou vaznici. Tak je vyrovnán rozdíl mezi koncem krokve a okrajem střechy. Tento způsob konstrukce vazby se udržel v našich krajinách až do devadesátých let 19. století a měkce prohnutý profil střechy pozorovaný ze štítové strany dává horským domům zvláštního milého vzhledu. Tento charakter je patrný i na přiloženém snímku domu č. 48. Jednotlivé trámy krovu (vazby) jsou spojovány dřevěnými hřeby, o kterých Ing. Vaníček tvrdil, že byly vyráběny z osikového dřeva. Když jsem před lety upravoval podkroví svého rodného domu, dal jsem panu Vaníčkově za pravdu. Jako trest za úpravu podkroví musím dnes platit zvýšenou daň z nemovitosti. Část střechy domu č. 11, která je obrácena k jihu, byla za mého dětství kryta došky, dodnes je ale pokryta krátkým šindelem. Tento typ krytiny se původně vyráběl štípáním vhodných špalků a další úpravou vzniklých polotovárů pořizem. Za mého dětství se již krátký šindel podomácku řezal na cirkulárce za použití vhodného přípravku, pokrývaly se jím i obytné domy, ale především stodoly. Smrkové dřevo pro tuto výrobu bývalo bráno z lesů příslušejících jednotlivým usedlostem, takže krytina pak vyšla poměrně lacině. Ty lesy byly za dobu, kterou pamatuji, dvakrát znárodněny a každému, kdo by si šel do vlastního lesa pro shnilý soušek, hrozil soud a těžká pokuta, což se také v Pasekách stalo. Došková krytina se ještě do šedesátých let vzácně dochovala. Bývala jí také pokryta stodola, která přináležela k domu č. 12 a který o několik desetiletí „přežil“.

Pokud si pozorně prohlédneme stodolu patřící k usedlosti č. 11, pak zjistíme, že

trámy roubení této stodoly byly zřejmě již někdy použity. To můžeme pozorovat i u některých jiných stodol v Pasekách a okolí. Také k připomenutému domu č. 48 patřila malá stodola mezi hromadami kamení, jejíž roubení již někde sloužilo. Dokladem hospodárnosti našich předků se stavebním dřevem je osud materiálu starého dřevěného kostela v Příchovicích, postaveného v letech 1690 – 1691. Ten musel být v roce 1855 po komisionálním ohledání pro naprostou sešlost stržen, aby neohrožoval životy věřících. Část použitelného dřeva byla prodána 15. října 1855 ve veřejné dražbě za 584 zlatých. V roce 1932 ve „Vlastivědě okresu Jablonec nad Nisou“ píše Adolf Wildner o stodole v Rejdicích, která byla postavena ze dřeva z tohoto starého kostela. Nikdy se mi nepodařilo zjistit, o kterou stodolu šlo a zda ještě stojí. Některé stodoly byly krásnou ukázkou tesařského umění, kde bylo zřejmě použito zdravého čerstvého dřeva. K takovým patřila například stodola při usedlosti č. 46 „U Matějů“ v Havírně; charakter roubení se blížil zmiňovanému domu č. 48 „V Suché“. Stodola přetrvala dům č. 46 o několik desetiletí, nakonec však i ona podlehla zubu času. Když před padesáti lety vyhořela od blesku stodola u Metelků v Makově, dokonce se uvažovalo o přenesení této stodoly k „Metelkovem“.

Nad cestou u „Pavlkovské“ stodoly je nápadně urovnané místo, kde se dříve nacházel žentour. Ten byl roztáčen zapřaženým volem a pohyb žentouru se hřídělí přenášel do stodoly (otvory jsou v roubení dodnes patrné) kde na mlatě byla takto poháněna mlátička. Ty žentoury byly u mnoha větších zemědělských usedlostí. Později, když k pohonu mlátičky a jiných strojů byl již používán elektromotor, skončily některé z těchto žentourů v železném šrotu. Mnoho žentourů však naši přemýšliví horalé využili na vyvážení hnoje do příkrých strání. Toto „lanování“ hnoje bylo v dřívějších dobách tradičně vykonáváno pouze lidskou silou. Při adaptaci žentouru je využito opačného převodu, tj. do pomalejších otáček, a celé zařízení bylo poháněno elektromotorem.

Na prahu stodoly rád hospodář besedoval se svým hostem, kterým býval prý často majitel usedlosti č. 107 („U Plechařů“). Ten přicházel v neděli odpoledne, nesl si již lucernu a sedávali poté na prahu stodoly a bez velkých řečí mohutně pokuřovali z dýmek. Domů se host vracel již za tmy.

Polnosti „U Pavlků“ obdělávali, podobně jako mnohde jinde, pomocí volského potahu. Hromádky kamení svázeli na větší hromady, aby získali větší kusy polí. Obdivuhodná hromada takového kamení dodnes dominuje nad cestou nedaleko

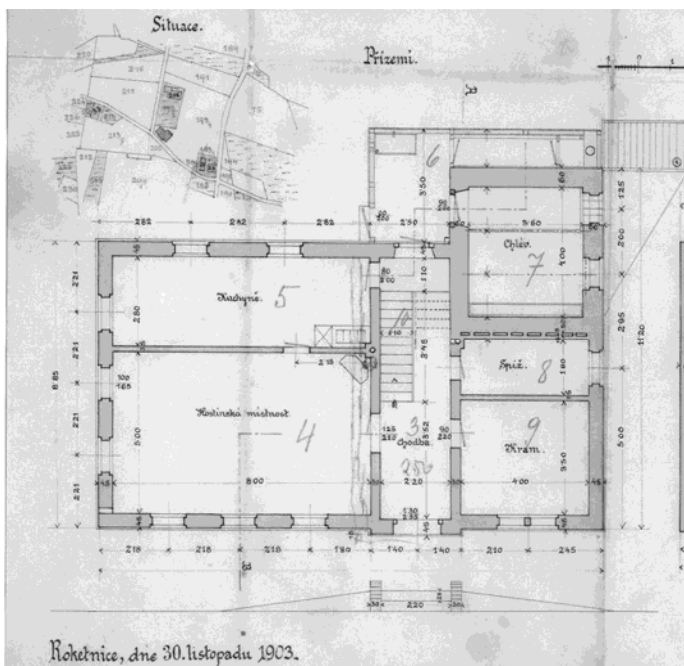
Při hostinci krytá kuželová dráha v dřevěném pavilonu, koupeného od Jeho Osvícenosti Jana Harracha, výborné truhlářské a tesařské práce s bohatou výzdobou. Byl přenesen z Vseslovanské expozice v Praze. Uvnitř kulatý stůl pro karetním – hráli ferbla, čamburínu. V hostinci byla pokladnička pro hráče, kam se dávaly vyhrané peníze pro dobročinnost, sportovní činnost a místní chudé. Před hostincem se nechávaly fotografovat skupiny muzikantů, turistů, pobytníků, divadelních ochotníků, muzikantů, členové různých spolků, hosté.

Karel byl mnoho let voleným předsedou paseckých nimrodů. Smlouvy s majiteli lesů Příchovického hřebene –katastru paseckého se správou Rohanského panství znamenaly každý rok desítky ulovených zajíců, srnců, bažantů, divokých prasat končících na paseckých pekáčích. Vše pečlivě zaznamenáno a ročně finančně vyrovnány s Rohany. A ta podzimní leč! Pobava s výbornou kuchyní zvěřiny, pitím s paseckou Noskovou muzikou u bratra Schlesingra „Na Kopci“ či „U Karla“. Vše vždy do krejcaru přesně vyúčtováno.

Žel, přišla německá okupace v září 1938 – české Paseky byly okupovány Velkoněmeckou říší. Nastala povinnost mít v hostinci portrét Adolfa. Ale i též vně budovy nařízeno vyvěšovati při nacistických svátcích prapor s hankrajcem. Žel (?), strýc Frantík prosadil, že tento prapor vyvěsil za domem nad hnojištěm. A to byl konec – německý místostarosta z Příchovic (č.p.374), člunkař Preussler to udal na Gestapu v Raketnici. Následně hostinec nuceně uzavřen. A po roce 1945 neobnoveno, ale to je již jiná historie.“

Budova, stojící v krásném místě při frekventované cestě „Budárka“, bývalá hospoda, která psala dějiny Pasek, je již řadu let neobydlená a velice chátrá. Výstava „Pasecké stavební plány z druhé poloviny 19. století a začátku 20. století“ potrvá až do konce října 2013. Rozhodně zaujme všechny, kteří se zajímají o paseckou minulost.

A pokud jste ještě neviděli výstavu o starých paseckých řemeslech „Řemeslo má zlaté dno“, neotálejte, trvá jen do konce dubna. Važme si toho, že Památník zapadlých vlastenců trvale pořádá poutavé a podnětné výstavy.

O veliké oblíbě restaurace a kramářství v nově postavené budově, kde se říkalo U Karla nebo také U Karlů, napsal osobitým způsobem ve svých pamětech poslední majitel domu Miroslav Kučera, v loňském roce tragicky zahynulý vnuk Karla Kučery.

„Byl postaven nový dům- krásná stavba s velikým sálem, s velikými okny, výhledem k Vysokému, Kozákovu, Českému ráji. Je dodnes příkladem jak naši předkové dovedli citlivě v horské vesnici postavit mezi roubenými domky hezký zděný dům.

Hostinec i kramářství „U Karla“ byl velmi oblíbený. Vždyť nejen v dobách krize zde prodávali pro Pasecké na dluh. A když byly peníze, vždy se splatilo. Mouka a chléb byl od mlynáře Theodora či Mohra z Jablonečku.

klizené vymláčené žito pražili na „žitovku“. kupovali Franckovy kávoviny a hlavně před Vánoci bylo kramářství plné dětí, neb fa Frank dodávala o adventu k svým produktům krásné české malované Betlémy! V té době předvánoční bylo kupováno více homolí, byl velmi oblíbený levný „Svatojánský chléb“.

Hlavně o nedělích hrál v hostinci vysoký gramofon 1,5 m dlouhé hliníkové ozvučnice. Hudbu také produkoval přes děrované kotouče v Lipsku zakoupený „Ariston“. A to byly marše doby R.U.!

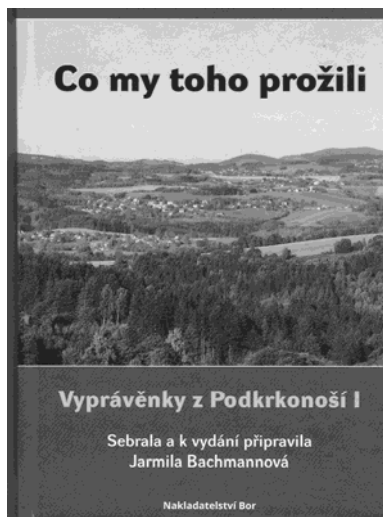
domu; jiné (vedle „Hájku“) byly uklizeny v rámci úpravy sjezdovky. Hospodář – Josef Schovánek senior – odpočívá někdy od roku 1954 na paseckém hřbitově. Po jeho hrobě dnes šlapou návštěvníci, kteří odtud obdivují pohled na Krkonoše.

Nedávno mne pan Michal L. Jakl z Muzea ve Vysokém nad Jizerou upozornil na publikování Urbáře panství Semily z roku 1687. Tuto zajímavou a důležitou památku pro tisk připravil PhDr. Ivo Navrátil, ředitel archivu v Semilech. Některé údaje tohoto urbáře zveřejnil již pan učitel František Mizera ve své knize Paměti města Semil a okolí (1930). Ten znal a uvedl i urbář z roku 1634, který je dnes nezvěstný. Publikovaný urbář z roku 1687 nám poskytuje řadu zajímavých informací. Tak např. ve vztahu k Makovu se v urbáři (kromě jiného) uvádí: *Jan Pechonec, ten má chalupu nad Makovem v pasekách, k tomu dlouhý čas obdělává pole pod 4 korce a kousek louky, má platit 16 krejcarů. Dále r. 1686 přikoupil kus panského lesa 7 šňůr dlouhý a 3 široký, z něj má od r. 1689 platit 5 krejcarů. Pak má kus lesa, o který se soudí s paní Lamottovou, 10 šňůr dlouhý a 5 široký, z něj bude po rozhodnutí platit 12 krejcarů.* (Urbář byl veden od roku 1687, údaje byly ale zřejmě postupně doplňovány).

Z těch pasek (s malým písmenem p na začátku) se v průběhu času vyvinuly Paseky nad Jizerou. Z poznámek v urbáři, že docházelo ke sporům s paní Lamottovou, kterážto rodina vlastnila v těch dobách velkostatek Navarov, můžeme soudit, že se jednalo o místa sousedící se Zlatou Olešnicí, která k tomuto velkostatku přináležela. Protože nejstarší pozemkové knihy pro Paseky pochází již z konce 17. století, mohli bychom jejich pečlivým studiem získat informace o vývoji jednotlivých usedlostí, mezi nimi také usedlosti č. 11, kterou jsme se po dvě vyprávění zabývali.

Co my toho prožili

Krátce před Vánocemi vyšla knížka s názvem „Co my toho prožili“ s podtitulem „Vyprávěnky z Podkrkonoší I“. Jako vánoční dárek se objevila pod stromečkem mnoha paseckých rodin, většina „vyprávěnek“ je od paseckých vypravěčů. Vyprávění sebrala a k vydání připravila Jarmila Bachmannová, knihu vydalo Nakladatelství Bor. Sběratelka a vydavatelka „vyprávěnek“ chce zřejmě v této práci pokračovat, jak má být patrné z podtitulu knihy a mapky v jejím úvodu.

V knize vystupují vypravěči ze sedmi obcí, které jsou uvedeny v abecedním pořadí. Tady se asi objeví první čtenářovy výhrady. Jako první je uveden vypravěč z Alšovic, vesnice, která patří do Jizerských hor, poslední vypravěč

je ze Železného Brodu, města, které taky nehledáme v Podkrkonoší. Vypravěči z Podkrkonoší, z Pasek nad Jizerou, Sklenařic, Vysokého nad Jizerou, Rokytnice nad Jizerou, jsou z obcí, které sousedí. K nim je přidána Horní Branná. Zdá-li se nám Horní Branná vzdálená, po přečtení první vyprávěčky zjistíme, že jde o vzpomínky na rodné Buřany a na Františkov a druhá vyprávěčka nás přivádí do Vojtěšic, opět do málo vzdálenější vesnice Pasek. I z tohoto pohledu nemusely být obce řazeny abecedně. Čtenářům neměla také být zatajena skutečnost, že jediná vyprávěčka uvedená ve Sklenařicích vypráví o svém mládí prožitém v rodných Pasekách. Podobně obě vyprávěčky uvedené pod Rokytnicí nad Jizerou vyprávějí o svém mládí v rodných Pasekách. V obou případech je uvedení obce zavádějící. Abecední řazení obcí knize ubližuje, několik výstižných slov o vyprávěčích s malou fotografií místo anonymních opakujících se nadpisů „V roce 2011 vyprávěla 90letá žena“ by knize prospělo a knihu oživilo. Nečtou ji jen žijící pamětníci, ale čtou a budou ji číst čtenáři dalších generací. Jména vypravěčů najdeme jenom v úvodu knihy a opět v nešťastném abecedním pořádku. Je-li pravda, že autoři vyprávění nechtěli, aby jejich jméno bylo u textu uvedeno, jak píše v úvodu Jarmila Bachmannová, pak je to asi její chyba. Vypravěči si to zasloužili a čtenář by to přivítal.

S těmito několika kritickými pohledy na knihu nemusí vypravěč ani čtenář souhlasit. Kniha má své nesporné hodnoty. Převážně hezky podané životní

příběhy vypravěčů čtenáře zaujmou nejen zobrazením těžkého, mnohdy překvapivě vyrovnaného a spokojeného života odcházející generace, ale také jazykovou stránkou. U mnohých můžeme také mluvit o lásce k mateřskému jazyku a k podkrkonošskému nářečí, které se snaží být už jen ve zbytcích uchovat. Kniha s bohatým doprovodem dobových fotografií a kompaktním diskem určitě potěší nejen čtenáře z vybraných míst Podkrkonoší. Paseční čtenáři ji přijali s nadšením.

JW

Pasecké stavební plány z druhé poloviny 19. století a počátku 20. století

Jak se dřív v Pasekách stavělo? To je námět poslední a zcela výjimečné výstavy, kterou připravil návštěvníkům Památník zapadlých vlastenců. Je to výstava paseckých stavebních plánů roubených stavení (např. čp.229 „U Kočanky“), stodol (např. čp.93 „U Pilařů“) a přístaveb (např. čp. 104 „Pod Mezej Na Kopci“) z druhé poloviny 19. století, ale také tehdy tak zvaných novostaveb, zděných domů z počátku 20. století. Starší stavební plány jsou vypracovány nejčastěji rokytnickými Františkem a Josefem Hájkem, mladším paseckým zednickým mistrem Bohuslavem Urbancem a stavitelem Josefem Hrubým.

Nejžádanějším stavitelem byl Josef Hájek z Rokytnice nad Jizerou. Se stavitelskou činností německé rodiny Hajků v Dolní Rokytnici se setkáváme již dříve na jednoduchých plánech vesnických staveb podepsaných Františkem Hájkem (Franz Hajek). V roce 1880 získal stavitelskou koncesi velmi schopný projektant Josef Hájek.

Jako příklad uvedeme Hájkův stavební plán zděné hospody a obchodu, vypracovaný pro Karla Kučeru. Dům, kterému dal Hájek především v okenních a dveřních otvorech prvky secesního, ve své době velice oblíbeného stylu, tvarem ani velikostí nerušil sousedství starých roubených staveb, se těšil veliké oblibě. Byl postaven v neuvěřitelně krátké době. Stavba probíhala od povolení v dubnu do kolaudace v červenci roku 1904.

